

Szabó A. Ferenc

„Magyar földön románnak neveztetni...”

Fájó (ellen)pontok

Abban, hogy *Tóth* Károly Antal, eredeti foglalkozását tekintve nagyváradi biológianár, jelenleg munkanélküli környezet- és egészségvédelmi felügyelő a svédországi Göteborgban, önmagában nincs semmi különös. A kárpát-medencei magyarok tízezrei próbálnak szerencsét már évtizedek óta a magas északon, többnyire nem csupán kalandvágyból vagy az anyagi érvényesülés céljától vezetve, hanem kényszerűségből. Szülőföldjüket különféle okokból el kellett hagyniuk, de az anyaország mostoha volt hozzájuk: vagy politikai okokból, vagy a minimális egzisztenciateremtés lehetőségét sem biztosítva taszította el magától 1956-ban a forradalom menekültjeit, a hetvenes és a nyolcvanas években a jugoszláviai magyarokat, majd később leginkább az erdélyieket.

Tóth Károly Antal pedig minden tőle telhetőt megtett, hogy Magyarországon folytathassa életét. De csak három és fél évig bírta. „Magyar földön románnak neveztetni fájóbb, mint túlnan a bozgorozás” – vallja azóta. Lakást s megélhetést, ha szerényet is, még munkanélküliként is inkább talál Svédországban, mint idehaza – ahol pedig nagy szükség lenne szakértelmére, elhivatottságára.

Mert bizony ez az immáron idegenbe szakadt testvérünk nem akar ki: a Nagyváradon 1982-ben készített szamizdat, az *Ellenpontok* jeles szerzője, szerkesztője s előállítója volt – lapalapító *Ara-Kovács* Attilával, *Szőcs* Gézával és bátor feleségével, *Ilonával* együtt. Összesen nyolc száma jelent meg a kiadványnak Erdélyben. A kilencediket már Magyarországon nyomtatták s innen csempészték vissza Romániába. A kis csoport magva az *Ady* Endre Irodalmi Kör tagjaiból verbuválódott. A diktatúra egyre fájóbb szorítása s növekvő magyarellenessége – nem utolsósorban *Láncránjan* hírhedt könyve – készítette őket fellépésre. Felismerték, hogy a csöndes hagyományápolás mellett határozottabb cselekvésre van szükség. A magyarországi ellenzékiekkel is kapcsolatot tartó *Ara-Kovács* és a nagy formátumú költő-világfi *Szőcs* között *Tóth* és felesége képviselték a társaságban a váradi lokalitást. Rövid idő alatt kiderült, hogy a nemzeti sérelmeket mélyen átélő tanárember jó politikai elemző. Az *Ellenpontok* legterjedelmesebb írásait – köztük a kisebbségek nemzetközi jogi helyzetéről szólót, a romániai magyarság jogfosztását megváltoztatni szándékozó „programjavaslatot”, valamint a helsinki megállapodások alapján összehívott madridi konferenciához intézett „memorandumot” – ő szövegezte.

A szamizdat első számai mindössze öt példányban készültek. Ezért csak a legmegbízhatóbb értelmiségi körben terjesztették őket, elsősorban Nagyváradon és Kolozsvárott. Az erdélyi magyarság öntudatának élesztgetése mellett a másik cél a nemzetközi közvélemény figyelmének a felkeltése volt. 1982-ben ugyanis még komolyan hitték Nyugaton, hogy Románia minden „specifikuma” ellenére valójában konfrontálódik a szovjet törekvésekkel, s ennél fogva közelebb áll a demokratikus világhoz, mint a többi szatellit állam. Az egyre nyilvánvalóbb romániai emberjogi hiányosságokról körmönfontan terelték el a figyelmet a conductor ravasz diplomatái; alig öt évvel a csúfos bukás előtt, a Los Angeles-i olimpia idején a román sportolók jelenléte és sikerei még elfeledtették a szabad világgal Románia szabadsághiányait.

Az *Ellenpontok* vállalkozása mégsem volt hiábavaló. Akiket megcéloltak szerkesztői, azok érzékelték a törekvés jelentőségét. Az erdélyi magyar közvélemény, amely a Szabad Európa Rádió jóvoltából széles körben tájékozódhatott tevékenységükről, erőre kapott a merész és szókimondó kiállástól. A külföldi nemzetiségi szakértők, a diplomaták és az újságírók pedig felfigyeltek Európa már-már elfeledett legnagyobb nemzetiségi kisebbségére. A világ egyik legjobban szervezett titkosrendőrsége hónapokig nem tudott nyomára bukkanni a szervezkedésnek! 1982 novemberében mégis beteljesedett az elkerülhetetlen végzet, rendőrkézre kerültek. A nemzetközi megítélésre kényes diktatúra, ha fogcsikorgatva is, de megkegyelmezett a magyar hazafiaknak. A brutális kihallgatások után, viszonylag rövid időn belül, kiengedte karmaiból áldozatait – amúgy szovjet módra, kitoloncolván őket az országból.

Így került a *Tóth* család hazánkba, ahol tudta jól, milyen politikai rendszer uralkodik, mégis reménykedett személyes sorsa egyenesbe fordulásában. Annak kívánta szentelni életét, amit a

legfontosabbnak tartott: a romániai magyarság helyzetének javítását a politológus-publicista fegyvereivel. Erről azonban szó sem lehetett! *Aczél* Györgyék nem szimpatizáltak nyílt patriotizmusával, bedugták a levéltárba, nehéz hivatali munkára, ami mellett többé nem foglalkozhatott témájával. Meg kellett tapasztalnia, hogy „a magyar kommunisták jó része kommunista csupán – ahogy írja – ő pedig csak magyar.”

A kedvezőtlen körülmények ellenére megpróbált bekapcsolódni a politikai életbe. 1987-ben ott volt Lakiteleken, s az elsők között javasolta ellenzéki párt létrehozását. Harmadik gyermeke megszületése után azonban már szüknek bizonyult az *Illyés* Gyuláné által szerzett egyszobás lakás, s a család rövid kanadai kitérő után Svédországba költözött.

A göteborgi magányban már 1998-ra összeállt a szerző *Hova-tovább?* című kötete, amely esszéin és tanulmányain kívül az Ellenpontok alapvető dokumentumait is tartalmazza. A leghosszabb írás a földalatti tevékenység történetéről számol be szubjektíven, de méltányos értékelésre törekedve. Alig polemizál az Ellenpontok történetéről 1993-ban *Molnár* János által kiadott kötettel. (A református lelkész, aki *Tőkés* Lászlóval együtt az egyházi vonalat képviselte a szamizdatban, Magyarországon él már, s Szegeden jelentette meg *Az egyetlen. Az Ellenpontok és az ellenpontosok* című munkáját.) Nem idealizálja a helyzetet, s nem kecsegtet gyors megbékéléssel. Mert – amint írja – „amíg a román nép saját politikusai által a legnyilvánvalóbb hazugságokkal az orránál fogva vezethető és irányítható, addig nem sok remény van a magyar-román viszony normalizálására. Annak a hazugságszövevénynek a gerincét, amelynek manipulatív használata hagyományosan a politikai hatalom megszerzésének, megtartásának a legfontosabb eszköze Romániában, a román nép őshonos voltának fikciója képezi. Az erre épülő tulajdonosi magatartás, mely nem csupán a földre, hanem azon a földön élő népre is kiterjed, lehetlenné teszi a kisebbségek helyzetének rendezését, ugyanakkor azt is, hogy bármely tisztességes magyar kormány megfelelő viszonyt alakíthasson ki ezzel az országgal.”

(Magyar Nemzet, 1995. augusztus 22.)